

Sözleşmesel Yedek Faiz

Durum ve Öneri Dokümanı

1 İçindekiler

1 İçindekiler	2
2 Giriş ve Özet	3
3 Sözleşmesel Yedek Faizin Anlamı ve Konuya Genel Bakış	4
4 Yeni Sözleşmeler ve Eski İşlemlerde/Sözleşmelerde (Legacy Contract) Geçiş	5
5 Sözleşmesel Yedek Faiz Hükümlerine Detaylı Bakış	6
6 Mevcut Sözleşmelerde Yaygın Görülen Örneklerle Bakış	8
7 Sözleşmesel Yedek Faiz Hükümlerinin Gelecekte Şekillenmesi	10
8 Bankaların Yedek Faiz Projelerinde Adımlar ve Önemli Noktalar	14
8.1 Gelişmelerin Takibi.....	14
8.2 Uygun Yedek Faiz Hükümü Hazırlanması	14
8.3 ISDA'ya Hazırlık	14
8.4 Etkilenen Sözleşmelerin Envanteri ve Yedek Faiz Değerlendirmesi	14
8.5 Hazırlanan Maddelerin Geçişi Sağlayacak Mahiyette Olduğunun Teyidi	14
8.6 Risklerin Analizi	14
8.7 Belge Teknolojileri İmkanlarından Yararlanmak	14
8.8 İletişim Stratejisi Oluşturmak	15
8.9 Yeni Maddelerin Sistematik Saklanması	16
8.10 Etkilenen Sistemlerin Tespiti	16
9 Ekler	17
9.1 Kısaltmalar	17
9.2 Kaynaklar	17

2 Giriş ve Özet

2021 yılından sonra, dünyada yaygın olarak kullanılan IBOR'ların (Interbank Offered Rate) yayımlanması sonlandırılacak olup sözkonusu reformun Bankalar, bankaların müşterileri ve hizmet sağlayıcıları nezdinde geniş çaplı etkileri olacaktır. Dünya genelinde \$400 trilyonu aşan IBOR sözleşmeleri (kredi ve türev) bulunduğu öngörüldükçe, bu sözleşmelerin neredeyse hiçbiri IBOR oranlarının tamamen sona erdirilmesi durumunu dikkate alarak veya tarafların öngöremeyeceği önemli finansal sonuçlar doğuracak değişikliklere uygun yedek faiz oranına ilişkin bir hükmü düzenleyecek şekilde hazırlanmamıştır. Özellikle vadesi 31 Aralık 2021 tarihinden sonra olan sözleşmeler, bu eksiklik nedeniyle belirsiz bir durum içerisindedir ve sözleşmelerdeki hesaplamaların önemli ölçüde değişecek olması, tarafların veya mahkemelerin çözmesi gereken karmaşık sorunlar yaratacaktır.

IBOR oranlarının sona ermesinden sonra uygulanacak faizi belirleyen sözleşmesel yedek faiz hükümleri (fallback language), bu sorunların çözülmesinde birinci seçenek olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcut sözleşmelerdeki yedek faiz hükümleri IBOR geçiş sürecinin gerekliliklerini karşılamaktan genel olarak uzak olduğundan, tarafların müzakereleri sonucunda sözleşmelere adapte edilen/edilecek olan yeni hükümler, potansiyel belirsizliklerin giderilmesi ve uyumsuzlukların önüne geçilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak bir sözleşmesel yedek faiz hükmü yazılırken dikkat edilmesi gereken unsurlar da mevcuttur.

Buna ek olarak, bankaların IBOR oranlarını kullanan 2021 sonrası vadeli sözleşmelerinin sayısı nedeniyle geçiş süreci için kapsamlı bir proje yürütmesi gerekecektir. Bu süreçte her sözleşme için uygulanabilir faiz oranı ve bu oranın hangi yöntemle uygulanacağı belirlenmelidir. Bu aşamada ise öncelikle 2021 yılı sonrası vadeli sözleşme, ürün ve işlemlerini tespit etmesi ve bunlar için uygun görülecek alternatif bir faiz oranının uygulamaya alınması için aksiyon planı hazırlaması gerekir.

İşbu raporda sözleşmesel yedek faiz maddeleri ve geçiş projelerine dair tavsiyeler açıklanmaktadır.

3 Sözleşmesel Yedek Faizin Anlamı ve Konuya Genel Bakış

Sözleşmesel yedek faiz, ilgili sözleşme kapsamında uygulanan esas faiz oranına (örneğin, USD LIBOR) erişilememesi durumunda uygulanacak faiz oranının belirlenmesi sürecini düzenleyen sözleşme hükümlerini ifade eder.

Yedek faiz hükmü üç temel bileşenden oluşur: (i) tetikleyici olay, (ii) uygulanacak yeni faiz ve ilgili hesaplamalar ve (iii) uyarılama ve marj.

Bir yedek faiz hükmü değerlendirilirken, ilgili sözleşmedeki vade tarihi, tarafların sözleşmedeki konumları, faiz oranının uygulandığı ilgili borç, sözleşmenin tadil hükümleri, sözleşmeye uygulanan hukuk ve bundan dolayı ortaya çıkabilecek ek yükümlülükler ve mücbir sebep hükümleri dahil olmak üzere IBOR geçişini etkileyebilecek diğer önemli sözleşme hükümlerinin de göz önünde bulundurulması gerekecektir.

Bir sözleşmede kullanılan faiz oranının sona ermesi durumunda yeni bir faiz oranına sorunsuz bir geçiş sağlamak için bunu sağlayacak uygun bir yedek faiz hükmü gereklidir. Burada uygun hükümden kasıt açık ve kolaylıkla uygulanabilir bir yol gösteren hükümdür ve mevcut sözleşmelerde yer alan hükümler genel olarak bunu sağlayacak şekilde tasarlanmamıştır.

Mevcut sözleşmelerde tipik olarak yedek faiz hükümleri, bir faiz oranının kalıcı olarak sona ermesi ihtimalinden ziyade, ilgili orana geçici olarak erişilememesi durumunu kapsamaktadır. Ayrıca mevcut yedek faiz hükümleri, uygulanacak yedek faizin belirlenmesi konusunda net bir düzenleme içermediğinden potansiyel uyumsuzluklara sebebiyet verebilecek mahiyettedir.

Bu zorluktan çıkabilmek adına ISDA (Uluslararası Swap ve Türev Ürünler Birliği) tarafından, başta türev sözleşmeler olmak üzere "ISDA kapsamındaki protokoller" için hazırlanan yedek faiz düzenlemeleri mevcuttur. Türevler dışında ise sözleşmesel olarak uygun yedek faizin belirlenebilmesi için Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çalışma grubunun (ARRC, Alternatif Referans Oranlar Komitesi) hazırladığı bazı örnek sözleşme maddeleri, Avrupa Birliği ve İngiltere'de ise yayınlanan yol gösterici metinler mevcuttur.

4 Yeni Sözleşmeler ve Eski İşlemlerde/Sözleşmelerde (Legacy Contract) Geçiş

IBOR geçiş stratejisi, (i) halihazırda mevcut sözleşmelerin (piyasada bilinen kullanımıyla legacy contract) alternatif faiz oranlarına geçişine hazır olma ve (ii) alternatif faiz oranlı sözleşme, ürün ve işlemleri yapmaya, diğer bir ifadeyle yeni sözleşme ve ürünlere, hazır olma olarak iki yönden incelenebilir. Birincisi, 2021'den sonra vadeli olan IBOR oranlarını kullanan tüm eski işlemler veya sözleşmeler için bankalar net bir geçiş stratejisi ve yol haritası tanımlamalıdır. İlgili işlem, müşteri segmenti, sözleşme türü ve hükümlere bağlı olarak, geçiş stratejileri uygun bir şekilde belirlenmelidir.

İkinci olarak, sorunsuz ve düzenli bir geçişi kolaylaştırmak ve iş ve rekabet risklerini proaktif olarak yönetmek için bankalar, alternatif faiz oranlarını kullanan yeni ürünler, enstrümanlar ve sözleşmeleri gelişen piyasaya uygun olarak sunabilmelidir. Aynı zamanda bu faiz oranlarının da gelecekte benzer şekilde sona ermesi riskine maruz kalmamasını sağlamak için, bu yeni ürün, enstrüman ve sözleşmelerde uygun yedek faiz hükümleri de yer almalıdır.

Hala IBOR oranlarını kullanan yeni ürün, sözleşme ve enstrümanların sunulması halinde ise bu ürün, sözleşme ve enstrümanların IBOR'un sona erecek olduğu gerçeği dikkate alınarak ve uygun bir yedek faiz hükmüyle sunulması gereklidir.

Bu şekilde, halihazırda mevcut olan veya yeni imzalanan ürün, sözleşme ve enstrümanlardaki yedek faiz hükümlerinin sistematik olarak kayıt altına alınması uygun olacaktır. Böylece faiz oranının sona ermesiyle birlikte farklı ürün, sözleşme ve enstrümana uygulanacak faiz oranının belirlenmesi kolaylaşacaktır.

Bu çerçevede bankaların yürütecekleri çalışmalarda dikkate alınabilecek konular 10 maddede şu şekilde özetlenebilir:

1. Ulusal, yabancı ve belirli ürün gruplarının çalışma gruplarının yedek faiz ile ilgili çalışmalarına katılmak, yayınlanan belgeleri ve güncel gelişmeleri takip etmek.
2. IBOR oranlarını ve alternatif faiz oranlarını kullanan tüm sözleşme, ürün ve enstrüman için kendi ihtiyaçlarına uygun yedek faiz hükmü taslaklarını oluşturmak.
3. ISDA Yedek Faiz Protokolü ve 2006 ISDA Tanımlarını Tadil Eden Ek kapsamındaki faiz uygulamasına hazır altyapıyı oluşturmak ve ISDA'ya taraf olmayan kişilerle akdedilmiş türev sözleşmelerde de ISDA hükümlerine benzer yedek faiz hükümlerinin uygulanmasına yönelik çalışmalar yapmak.
4. Etkilenen tüm sözleşmeleri belirlemek, IBOR'ları referans alan ve 2021 sonrası vadeli olanlar için bir envanter oluşturmak.
5. Sözleşme ve ürün tipi ve müşteri segmentine göre farklı yedek faiz hükümlerini değerlendirmek ve bu hükümlerin uygun geçişi sağlayacak mahiyette olduğunu teyit etmek.
6. Sözleşmelerde kullanılan IBOR oranlarının sona ermesinin potansiyel hukuki, finansal ve işleyiş risklerini değerlendirmek, söz konusu olabilecek yasal yedek faiz hükümlerini dikkate almak, türev sözleşmeler ile nakit ürünler arasında ortaya çıkabilecek yedek faiz hükmü farklılığını değerlendirmek.
7. Dijital çözümler geliştirerek ve sözleşme tipleri ile taslak yedek faiz hükümlerini kolayca eşleştirebilecek bir sistem oluşturarak banka kaynaklarında yaklaşık %75'e kadar tasarrufta bulunmak.
8. Yedek faiz diline, rıza metinlerine, ürün tipine ve müşteri segmentine bağlı olarak hukuki çözüm, ürün geçişi, müşterilere ulaşım ve iletişim stratejisi oluşturmak.
9. Alternatif faiz oranını kullanan sözleşmelerdeki yedek faiz hükümlerinin sistematik olarak saklanması ve ileride söz konusu olabilecek sona ermelere karşı izlenecek yolun kayıt altına alınması.
10. Dahili ve üçüncü taraflar nezdinde etkilenen sistemleri belirlemek ve IBOR'un durdurulması durumunda yedek faiz dilini işler hale getirmek için sistem güncellemelerini yapmak.

5 Sözleşmesel Yedek Faiz Hükümlerine Detaylı Bakış

Yukarıda da açıklandığı üzere, yedek faiz hükmünün üç ana unsuru mevcuttur. Bunlardan ilki olan tetikleyici olay, yedek faiz oranının ne zaman uygulanacağını gösteren unsurdur. Bu unsurun net olması, yedek faiz oranının ne zaman uygulanacağı konusunda sözleşme tarafları arasında farklı anlayışlara yol açmaması için önemlidir.

İkinci unsur olan faiz oranı, bir referans oranını ve bu oranın nasıl kullanılacağını belirten hükümdür. Bu hükümlerde açıkça bir referans oranının belirtilmesi veya kolayca belirlenebilir kılınması önem arz eder. Ülkeler ve bölgeler, kendi para birimleri için kullanılması önerilen faiz oranlarını açıklamışlardır ve açıklanan başlıca oranlar aşağıda örneklendirilmiştir:

- ❖ TLREF (Türk Lirası)
- ❖ AONIA (Australian dollar)
- ❖ CORRA (Canadian dollar)
- ❖ €STR (euro)
- ❖ HONIA (Hong Kong dollar)
- ❖ SARON (Swiss franc)
- ❖ SOFR (US dollar)
- ❖ SONIA (sterling)
- ❖ TONA (yen)

Üçüncü unsur ise, sözleşmeye uygulanan IBOR oranıyla yedek faiz oranı arasındaki farkın giderilmesi için kararlaştırılan marjdır. Bu marjın nasıl hesaplanacağı ve hangi anda sabitleneceğinin belirlenmesi önem arz eder. Marj, sabitlendiği anda taraflar arası dengeleri kuracak olsa da bir sonraki faiz döneminde taraflardan birisine değer aktarımı oluşabilecektir. IBOR oranlarının yayınlanmasının bir noktada sona ereceği dikkate alındığında, marj sabitlemesinin ve dolayısıyla değer aktarımının zorunlu unsurlar olduğu da ortaya çıkmaktadır. Burada sözleşme taraflarının analizlerini yapması ve karşılıklı olarak kolay belirlenebilir bir zamanı “marj sabitleme anı” olarak belirlemesi gerekmektedir.

Belirlenecek yedek faiz oranıyla birlikte sorunsuz geçişin sağlanması için bu unsurların ve hükümde başka bir unsur varsa bunun net olması önemlidir. Bununla birlikte, ilgili sözleşmede yedek faiz hükmü ile ilişkili farklı hükümler bulunabilir. Bu tür hükümlere bazı örnekler aşağıda gösterilmiş olup, her sözleşmede farklı hükümler ve aşağıda örneklenen hükümlerden farklı ilişkili maddeler olabileceği dikkate alınmalıdır.

- ❖ **Vade tarihi:** Bu hükümler kapsamında öncelikle 2021 sonrası vadeli sözleşmeler dikkate alınmalıdır zira IBOR oranlarının sona ermesinden önce vadesi gelecek sözleşmeler için «yedek faiz» düzenlemesinin pratik bir sonuç doğurmama ihtimali çok yüksektir. Ancak bu husus önceliklendirilirken 2021 sonu öncesi vadeli sözleşmelerde de belirlenen vade sonrasına sarkabilecek borçların olabileceği hususu dikkate alınmalıdır.
- ❖ **Sözleşmenin tadili:** Sözleşmenin tadilinin usulü gözetilmeli ve taraflara tek taraflı değişiklik yetkisi/hakkı verilip verilmediği ve verildiyse bu hakkın geçerliliği dikkate alınmalıdır. Bu şekilde, yedek faiz hükmü müzakeresine gerek duyulmadan geçişin sağlanabileceği sözleşmelerin olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- ❖ **Göstergenin kullanım amacı:** Gösterge faiz oranı, sözleşmede farklı amaçlarla yer alıyor olabilir. Bu amaç gözetilmeli ve yedek faiz oluşturulurken buna uygun belirleme yapılmalıdır.
- ❖ **Mücbir sebep:** Faiz oranının sona ermesinin “mücbir sebep” kabul edilme ihtimali göz önüne alınmalı ve sözleşme bu doğrultuda tadil edilmelidir. Zira ilgili sözleşmede faiz oranının sona ermesi bir mücbir sebep hali olarak tanımlandı ise, yedek faize ilişkin tadil metninde mücbir sebep maddesine ilişkin düzenlemenin de yapılması değerlendirilmelidir.
- ❖ **Uygulanacak hukuk:** Sözleşmeye uygulanacak hukukun getirdiği gereklilikler her zaman dikkate alınmalıdır.
- ❖ **Tarafların konumu:** Tarafların konumu nedeniyle sözleşmesel yedek faizin belirlenmesi sürecindeki yükümlülükleri ve buna bağlı diğer hak ve borçları dikkate alınmalıdır.

Bu hususlar dikkate alınırken, bankaların “sözleşme” olarak andığı/kategorize ettiği belgelerin olabildiğince geniş tutulması gerekir. Örneğin, ticari bir türev teyidi her zaman banka içerisinde “sözleşme” olarak anılmayabilir ancak IBOR geçişi sürecine aşağıdaki tüm belgelerin de dahil edilmesi gereklidir:

- ❖ Doğrudan IBOR oranlarını referans alan işlemleri düzenleyen belgeler,
- ❖ Bağlantılı oldukları belgelerde IBOR oranı yer alan belgeler,

IBOR Dönüşümü

- ❖ IBOR oranlarını kullanma ihtimali olan, şirketler arası işlemleri düzenleyen belgeler,
- ❖ IBOR oranlarını kullanma ihtimali olan hizmetleri yöneten belgeler (örneğin IBOR oranlarını kullanan ürünlerin banka tarafından yönetilmesi).

Bunun dışında, IBOR oranını kullanan sözleşmelerle bağlantılı olan tüm sözleşmelerin ve belgelerin de bu sözleşmeler dahilinde dikkate alınması gereklidir. Zira bir sözleşmede yapılacak değişiklik, başka bir sözleşmeyi ve belgeyi de etkileyebilir. Bu bağlamda bağlantılı sözleşmeler ve belge kümelerine bütüncül olarak yaklaşılmalıdır.

6 Mevcut Sözleşmelerde Yaygın Görülen Örneklere Bakış

Mevcut sözleşmelerin ağırlıklı olarak, IBOR oranlarının kalıcı olarak sona ermesi ihtimalini kapsamadığı bilinmektedir. Bu çerçevede, yaygın olarak yer alabilecek düzenlemeleri içeren örnek bir hüküm aşağıda yer almaktadır:

“ Üç Aylık LIBOR (yıllık yüzdeler oran olarak belirtilmiştir), Amerikan Doları cinsinden mevduatlar için, Kâr(Ödeme) Dönemi'nin ilk gününden başlayarak üç aylık dönemde dikkate alınacak olan, ilgili Kâr(Ödeme) Dönemi için LIBOR Belirleme Tarihi'nde Reuters Ekranı LIBOR01 Sayfası'nda Londra saatıyla 11:00'de görünen oran anlamına gelir.

Bu oran Reuters Ekranı LIBOR01 Sayfası'nda görünmezse Üç Aylık LIBOR, Hesaplama Görevlisi tarafından seçilecek, Londra bankalararası pazarda faaliyet gösteren dört büyük bankanın, aynı pazarda faaliyet gösteren büyük bankalar için üç aylık dönemlerde Amerikan Doları cinsinden mevduatlara uyguladığı faiz üzerinden belirlenir.

Eğer bu şekilde en az iki bankadan bilgi alınabilirse, ilgili Kâr(Ödeme) Dönemi için Üç Aylık LIBOR, bu oranların aritmetik ortalaması olacaktır. Eğer ikiden az bankadan bilgi alınabilirse, Üç Aylık LIBOR, Hesaplama Görevlisi tarafından seçilecek olan, New York'ta faaliyet gösteren üç büyük banka tarafından sağlanacak oranların aritmetik ortalaması olacaktır.

Ancak, Hesaplama Görevlisi tarafından seçilen bankalardan üç taneden daha azı oran sağlarsa, ilgili Kâr(Ödeme) Dönemi için Üç Aylık LIBOR, bir önceki Kâr Dönemi için belirlenen LIBOR oranıyla aynı olacaktır.”

Maddeye ilk bakışta, bir sözleşmesel yedek faiz hükmünün “olmazsa olmaz” mahiyetteki bazı unsurlarının eksikliği dikkat çekmektedir. Maddedeki tetikleyici olay tanımı faiz oranının tamamen sona ermesini kapsamamakta, uygulanacak faiz oranı net olarak ortaya konmamakta ve marja dair hiçbir düzenleme yer almamaktadır. Maddenin detaylı incelemesi ise aşağıda yer almaktadır:

	Sorunlu Madde Akışı	Açıklama
REFERANS FAİZ ORANI DEĞİŞİKLİK ŞEALLESİ (Benchmark Rate Replacement Waterfall)	<i>Bu oran Reuters Ekranı LIBOR01 Sayfası'nda görünmezse...</i>	Tetikleyici Olay 1: Tetikleyici olay tanımı yalnızca oranın Reuters ekranında görülmemesi olarak tanımlanmıştır ve «nihai sona erme» için kurumların yapacağı açıklamalar veya fiili olarak oranların açıklamasını durdurmaları gibi durumlar dikkate alınmamıştır.
	<i>...LIBOR, Hesaplama Görevlisi tarafından seçilecek, Londra bankalararası pazarda faaliyet gösteren dört büyük bankanın, aynı pazarda faaliyet gösteren büyük bankalar için üç aylık dönemlerde Amerikan Doları cinsinden mevduatlara uyguladığı faiz üzerinden belirlenir.</i>	Referans Faiz Oranı Değişikliği 1: LIBOR'u ikame edecek faiz oranı için başka bankalardan bilgi alınması yöntemi öngörülmüştür. Özellikle LIBOR'un sona ermesi durumunda, farklı bankalardan LIBOR oranı sormak pratik olarak oldukça güç olacaktır. Dolayısıyla bu ikame faiz oranının uygulanabilirliği düşüktür.
	<i>Eğer ikiden az bankadan bilgi alınabilirse...</i>	Tetikleyici Olay 2: Hesaplama görevlisi Londra bankalararası piyasada faaliyet gösteren büyük bankalardan gerekli oranları alamamaktadır.
	<i>Eğer bu şekilde en az iki bankadan bilgi alınabilirse, ilgili Kâr Dönemi için Üç Aylık LIBOR, bu oranların aritmetik ortalaması olacaktır. Eğer ikiden az bankadan bilgi alınabilirse, Üç Aylık LIBOR, Hesaplama Görevlisi tarafından seçilecek olan, New York'ta faaliyet gösteren üç büyük banka tarafından sağlanacak oranların aritmetik ortalaması olacaktır.</i>	Referans Faiz Oranı Değişikliği 2: İlk ikame faiz oranıyla aynı şekilde, yine başka bankalardan bilgi alınması yöntemi öngörülmüştür. LIBOR'un sona ermesi durumunda bu alternatifin de uygulanabilirliği oldukça düşük olacaktır dolayısıyla referans faiz oranı değişiklik adımlarından bir sonrakine geçilmesi kaçınılmaz olacaktır.

<p><i>Ancak, Hesaplama Görevlisi tarafından seçilen bankalardan üç taneden daha azı oran sağlarsa...</i></p>	<p>Tetikleyici Olay 3: Hesaplama görevlisi New York'ta piyasada faaliyet gösteren üç büyük bankadan gerekli oranları alamamaktadır.</p>
<p><i>Ancak, Hesaplama Görevlisi tarafından seçilen bankalardan üç taneden daha azı oran sağlarsa, ilgili Kâr Dönemi için Üç Aylık LIBOR, bir önceki Kâr Dönemi için belirlenen LIBOR oranıyla aynı olacaktır.</i></p>	<p>Referans Faiz Oranı Değişikliği 3: Uygulanmış olan bir önceki LIBOR oranının uygulanması, değişken faizli bir sözleşme/işlem veya ürünü sabit faizli hale getirecek ve seçilen oran ile ulaşılması amaçlanan finansal amaca ulaştırmayacaktır.</p>

Analiz edilen bu maddedeki sorunlar, piyasada yaygın olarak görülen sorunlardır ve aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- ❖ Hükümler faiz oranının nihai olarak sona erişini kapsayacak şekilde kaleme alınmamış olup yalnızca geçici olarak orana erişilememesini kapsamaktadır.
- ❖ Yeni faiz oranı taraflarca öngörülemez bir şekilde kaleme alınmıştır ve belirlenmesi süreci dahi günler alabilecek ve oldukça güç olacaktır. Bankaların her bir sözleşmesi için aynı süreci takip etmesi vakit ve kaynak kaybına yol açacaktır.
- ❖ Piyasadaki mevcut yedek faiz hükümleri, birbiriyle bağlantılı türev ve nakit ürünler arasında farklı ve uyumsuz düzenlemeler ortaya çıkabilecektir.
- ❖ Aynı faiz oranını kullanan farklı ürün ve sözleşmelerde farklı sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Dolayısıyla, özellikle aynı taraflarla akdedilen farklı ürün ve sözleşmelerdeki farklı sonuçlar nedeniyle uyumsuzlukların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.
- ❖ Yedek faiz hükümleri sistematik olarak kayıt altına alınmamıştır ve bu sebeple geçiş sürecinde her bir sözleşmede ayrıca incelenmesi gerekecektir.
- ❖ Özellikle ikiden çok taraflı sözleşmelerde tarafların çoğunun yeni oran hakkında rızası aranması ihtimali mevcuttur. Bu süreç de yeni oranın belirlenmesi ve uygulamanın başlamasını güçleştirir mahiyettedir.

Bu sorunlara ek olarak, taraflardan birisine yedek faiz oranını belirleme hakkı veren sözleşmeler ve taraflardan en azından birisi için açıkça olumsuz değişikliğe yol açabilecek sözleşmeler de, dava risklerini gündeme getirebilecektir.

7 Sözleşmesel Yedek Faiz Hükümlerinin Gelecekte Şekillenmesi

Yukarıda açıklanan mevcut sorunlar ışığında Finansal İstikrar Kurulu (FSB) ve Basel Komitesi, geçiş süreciyle ilgili yayınladıkları bir tavsiyede, yedek faiz hükümlerinin geliştirilebilmesi için ilgili endüstrilerde aktörlerin kooperasyonunun teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir.ⁱⁱ Bu çerçevede, belirli ürünler için kurulmuş kuruluşlarca yapılan çalışmalar söz konusu olmuştur. Bu çalışmaların geneli, ürünlere özgü işlemlerde uygulanacak yedek faiz hükmünü doğrudan içermemiş olsa da, ISDA'nın türevler için hazırladığı protokol ve Amerika Birleşik Devletleri'nde geçiş sürecinde yer alan çalışma grubu olan Alternatif Faiz Oranları Komitesi'nin (ARRC) belirli sözleşmeler için hazırladığı taslak hükümler önem arz etmektedir.

ARRC, bunun dışında rehber niteliğinde prensipler de yayınlamış ve sözleşmesel yedek faizle ilgili dört prensibi ortaya koymuştur.ⁱⁱⁱ Bu prensipler aşağıdaki gibidir:

- ❖ **Sözleşme dilinin geliştirilmesi ve tek taraflı takdir düzenlemelerinden belirli düzenlemelere geçiş:** Pazar katılımcıları, sektörün "mümkün olan kesinlikle en sağlam yedek faiz dili" belirlemelerini bekleyemeyebilir ve hatta bu belirlemeler hiç ortaya çıkmayabilir. Riskleri en aza indirmek için firmalar, mümkün olan en kısa sürede daha sağlam bir dil üzerinde çalışmalıdır. Ancak sektör standartları geliştikçe hükümlerin zamanla değişmesi gerekebilir. Bu değişimleri takip edebilmek adına esnek veya takdir yetkisi içeren sözleşme metinlerinin kaleme alınması uygun olmakla birlikte, yine de uyumsuzlukları en aza indirecek şekilde sınırlı bir esneklik ve takdir yetkisinin belirlenmesi tavsiye edilmektedir.
- ❖ **Uygun Düşüğü Ölçüde Varlık Sınıfları Arasında Tutarlılık:** Yedek faiz hükümleri, uygun düşüğü ölçüde "diğer varlık sınıflarını kapsayan sözleşmelerin ve diğer yükümlülüklerle dair sözleşmelerin diliyle benzerlik taşımalıdır". Dil tutarlılığını sağlamak, sonuçların birbirleri ile uyum içerisinde olması ve ilgili ürünler arasındaki temel riski en aza indirmeye yardımcı olacaktır. Yargı alanları arasında uyum, çok para birimli kredilerde de değer aktarımını en aza indirecektir.
- ❖ **Uygulamanın Fizibilitesi ve Adil Oluşu:** Yedek faiz, tasarlanışı itibarıyla operasyonel olarak uygulanabilir olmalıdır (yani, spread düzenlemeleri ve vade yapıları sistemlerde pratik olarak uygulanabilmelidir). Eğer bir "önerilen hüküm" söz konusu olacaksa, bu hükmün "uygulanabilir ve adil" olduğundan emin olmak için piyasa aktörlerinden gelen geri bildirimler dikkate alınmalı ve olabildiğince taraflar arası dengeler korunabilmelidir. Yedek faiz dili ayrıca değer aktarımını, dava risklerini ve idari kurumlarca yürütülecek inceleme risklerini en aza indirmeye çalışmalıdır.
- ❖ **Oran, Marj ve Vade Yapısının Kabulü:** Yedek faiz dili, "değerleme değişikliklerini en aza indirmek için açık bir şekilde bir spread düzenlemesi içermeli" ve spread düzenlemesi yapmaktan sorumlu olan bir taraf olacaksa, bu tarafa yeterli koruma sağlamalıdır. Hükümler, açıkça tanımlanmış tetikleyici olaylar içermeli ve yedek faiz oranını ve mekanizmaları (örneğin, marj, zamanlama) etkili bir şekilde düzenlemelidir.

ARRC, bu prensipleri dikkate alarak değişken oranlı senetler, çift taraflı ticari krediler, sendikasyon kredileri, menkul kıymetleştirilmeler ve uyarlanabilir konut kredileriyle ilgili yedek faiz hükmü örnekleri yayınlamıştır.^{iv}

ARRC'nin hazırladığı taslak hükümlerin unsurları aşağıdaki tablodaki gibi özetlenebilecektir:

Tetikleyici Olay Açıklaması		Değişken Faiz Oranlı Menkul Kıymetler	Çift Taraflı Ticari Krediler	Sendikasyon Kredileri	Seküritizasyon Kredileri	Değişken Oranlı Konut Kredileri
Kalıcı durdurma	Faiz oranı yöneticisi, faiz oranını yayınlamayı bırakacağına dair kamuya bir açıklama yapar.	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet

IBOR Dönüşümü

Tetikleyici Olay Açıklaması		Değişken Faiz Oranlı Menkul Kıymetler	Çift Taraflı Ticari Krediler	Sendikasyon Kredileri	Seküritizasyon Kredileri	Değişken Oranlı Konut Kredileri
	Oran yöneticisinin tabi olduğu ilgili düzenleyici kurum faiz oranı yöneticisinin oranı yayınlamayı bırakacağını duyuran bir açıklama yayınlar.	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
	Oran yöneticisinin tabi olduğu düzenleyici kurum, oranın gösterge olma mahiyetini yitirdiğini duyurur. ^v	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
Ön Sona Erme	Dayanak varlıkların belirli bir yüzdesi, yeni faiz oranını uygulayacak şekilde tadil edilmiş veya yeni faiz oranına sahip varlıklar ile değiştirilmiştir.				Evet	
	İlgili kanunlar veya ikincil mevzuat oranın kullanımını yasaklar.					Evet
Erken Opt-In	Borçlu, aracı veya borç veren, ABD doları cinsinden kredi veren [5] kurumun SOFR oranını kullandığını tespit eder.		Evet	Evet		
	Borç veren, sözleşmede kendine tanınan erken geçiş hakkını kullandığını beyan eder ve borçluya bildirimde bulunur.		Evet			
	İdari temsilci veya gerekli kredi verenler, ABD doları cinsinden sendikasyon kredilerinin yeni bir faiz oranı benimsediğini belirler.			Evet		

Buna ek olarak, farklı tiplerde önerilen faiz oranları da aşağıdaki gibidir:

Gösterge Faiz Oranı Değişiminde Şelale Modeli	Değişken Faiz Oranlı Senetler	Çift Taraflı Ticari Krediler	Sendikasyon Kredileri	Menkul Kıymetleş-tirmeler	Değişken Oranlı Konut Kredileri
1	İleriye dönük vadeli SOFR + Ek marj	Evet	Evet	Evet	Evet
	Mevcut dönemli SOFR + Ek Marj (ilk faiz oranından daha kısa olan en uzun tenor)		Evet	Evet	
2	Bileşik SOFR + uyarlama (ilgili tenor üzerinden günlük SOFR'nin bileşik ortalaması)	Evet		Evet	Evet
	Basit ortalama SOFR + uyarlama	Evet	Evet	Evet	Evet
3	İlgili seçilmiş oran + uyarlama (ilgili devlet kurumu, borç veren, borçlu)	Evet	Evet	Evet	Evet

Gösterge Faiz Oranı Değişiminde Şeşale Modeli	Değişken Faiz Oranlı Senetler	Çift Taraflı Ticari Krediler	Sendikasyon Kredileri	Menkul Kıymetleş-tirmeler	Değişken Oranlı Konut Kredileri
/ idari temsilci tarafından seçilen oran)					
4	İlgili ISDA yedek faiz oranı + uyarlama	Evet			Evet
5	İhraççı veya atanan kişi tarafından seçilen oran + uyarlama (FRN'ler için endüstri tarafından kabul edilen oran dikkate alındığında)	Evet			
	Senet sahibi seçili oran + uyarlama				Evet
	İşleme özel oran + uyarlama			Evet	

Son olarak, ilgili örnek hükümlerde uyarlamayla ilgili kabul edilen yaklaşımlar da aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Yeni Faiz Oranı Düzenlemesi	Değişken Faiz Oranlı Senetler	Çift taraflı ticari krediler	Sendikasyon Kredileri	Menkul Kıymetleş-tirmeler	Değişken Oranlı Konut Kredileri	
Hardwired Yaklaşımı	ARRC seçili düzenleme	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
	ISDA seçili düzenleme	Evet	Evet	Evet	Evet	
	Diğer seçili düzenleme	İhraççı/ atanan	Borç veren	Borçlu/idari temsilci	Atanmış işlem temsilcisi	Senet sahibi
Tadil Yaklaşımı	İlgili seçilmiş oran + uyarlama (ilgili devlet kurumu, borç veren, borçlu / idari temsilci tarafından seçilen oran)			Evet		

Bu özelliklere sahip olan ve ARRC tarafından önerilen yedek faiz hükümleri kullanılırken dikkate alınması gereken hususlar ise aşağıdaki şekilde örneklendirilebilir:

- Türev ve Nakit Ürünler Arasındaki Yedek Faiz Tutarsızlığı:** ISDA'nın ilk çalışmaları esnasında "ön sona erme" yönünde bir tetikleyici olay bulunmamasına rağmen ARRC'nin çalışmalarında bu şekilde bir tetikleyici olay tanımı bulunmaktaydı. Uyumsuzluğun ortaya çıkmaması adına ISDA çalışmalarında da belirli anketler neticesinde ön sona erme yönünde bir tetikleyici olayın eklenmesine karar verildi.^{vi}

Tetikleyici olay tanımları yönünden tutarlılık sağlanmış olsa da, nakit ürünler için öngörülen yedek faiz oranı dönemlik alternatif faiz olarak uygulanabilir ve türevler için öngörülen yedek faiz oranı da gecelik bileşiklendirilmiş alternatif faiz olarak uygulanabilir. Bu tür uyumsuzluklar, finansal riskten korunma muhasebesi (hedge accounting) yönünden etkin olmayan sonuçlara yol açabilir ve hesapların yeniden düzenlenmesini gerektirebilir.

- ISDA 2020 IBOR Fallbacks Protocol^{vii} ("ISDA Protokolü") Katılımı:** ISDA Protokolüne katılım, yalnızca her iki tarafı da protokole katılan ve halihazırda akdedilmiş olan türev sözleşmelere yedek faiz hükümlerini ekleyecektir. Ancak birçok türev sözleşmede karşı taraf ISDA Protokolüne taraf olmayabilir ve bu sebeple bankanın protokole katılımı tek başına yeterli olmayabilir. Bu durumlarda bankaların karşı tarafları ISDA Protokolüne katılıma teşvik etmesi ve eğer katılım mümkün olmayacaksa müzakereleri yerine getirmesi gerekecektir. Bu esnada karşı taraflar, ürünlerin niteliği ve maruz kalınabilecek risk dikkate alınarak türev sözleşmelerin önceliklendirilmesi de faydalı olacaktır.
- Nakit Ürünlerin Tadili:** Bazı nakit ürünlerin tadili oldukça güç, hatta imkansız olacaktır. Örneğin, etkilenen tüm tarafların rızasını gerektireceği için değişken faizli senetler ve sekürütizasyonların tadili bu kapsamda değerlendirilebilir.

Tadil güçlüğü durumunda, mevcut olan yedek faiz hükmünün uygulanması da tercih edilebilecektir. Ancak bu maddeler belirsiz sonuçlar, uyumsuzluklar ve sabit oranlı uygulamalara sebebiyet verebilecektir. ARRC, sekürütizasyon ve değişken oranlı senetlerle ilgili yayınladığı tavsiye edilen hükümlerinde, terditli bir şekilde oranın belirlenebilmesini öngörmüş ve "her ihtimalde oranın belirlenebilir olmasını sağlamak" istemiştir.^{viii}

- 4. Yeni Alternatif Faiz Oranlı İşlemler:** ARRC'nin tavsiye ettiği hükümler, IBOR oranlarının sona ermesi kapsamında hazırlanmış olup, "her şeye uyar" bakış açısıyla hazırlanmamıştır ve farklı oranlara atıf yapan sözleşmeler için uygulanabilir hükümler içermeyebilir. Özellikle alternatif faiz oranlarını kullanan yeni sözleşmelerde yedek faiz hükümleri için bankaların kendi yedek faiz hükümlerini geliştirmeleri gerekir.

8 Bankaların Yedek Faiz Projelerinde Adımlar ve Önemli Noktalar

8.1 Gelişmelerin Takibi

Bankalar, ulusal çalışma grupların çalışmalarına katılmalı ve yabancı ülkelerin çalışma gruplarının yayınlarını takip etmelidir. Ayrıca ürün gruplarına özgü çalışmalar (ISDA ve Kredi Pazarı Birliği'nin (LMA) çalışmaları buna örnek gösterilebilir) da takip edilmelidir.

8.2 Uygun Yedek Faiz Hükümü Hazırlanması

Bankalar tadil gerektiren sözleşmelerde ürün ve müşteri segmentini dikkate alarak taslak ve kendi ihtiyaçlarına uygun bir yedek faiz hükümü hazırlamalıdır.

8.3 ISDA'ya Hazırlık

ISDA'nın IBOR atfı türev sözleşmeler için öngördüğü yedek faiz düzenlemelerinin uygulanabilmesi için sistemsel gereklilikler de dahil tüm gerekliliklerin sağlanması önem arz eder. Aynı zamanda ISDA hükümlerinin doğrudan uygulanmayacağı türev sözleşmelerde de, sektörel tutarlılığın sağlanması ve endüstri standartlarına uyulabilmesi için ISDA hükümleriyle paralel yedek faiz hükümü çalışmaları yürütülmelidir.

8.4 Etkilenen Sözleşmelerin Envanteri ve Yedek Faiz Değerlendirmesi

Bankaların mevcut sözleşmelerinden hangilerine yeni bir yedek faiz hükümü gerekeceğinin anlaşılabilmesi, geçiş projelerinde önem arz etmektedir. 2021 sonuna kadar sona erecek IBOR oranlı sözleşmeler veya tüm taraflarınca ISDA Protokolü'ne taraf olunan türev sözleşmelerin bu projeler kapsamına dahil edilmesi gerekmeyecektir.

Bunun gibi ayrımlarla bankaların IBOR oranlı tüm sözleşmelerini gözden geçirmesi ve sistematik olarak kategorilere ayırması, geçiş projesi sürecinde faydalı olacaktır.

8.5 Hazırlanan Maddelerin Geçışı Sağlayacak Mahiyette Olduğunun Teyidi

Bankalar, sözleşmenin karşı taraflarıyla yürütülen müzakerelerle nihai hale gelen hükümleri, ilgili sözleşme ve ürün tipi ve müşteri segmentine göre değerlendirmeli ve bu hükümlerin uygun geçişi sağlayacak mahiyette olduğunu teyit etmelidir.

8.6 Risklerin Analizi

Bankaların geçiş sürecinde öncelikle IBOR sözleşmelerinin kapsamını ve karşı karşıya oldukları riski belirlemeleri büyük önem arz eder. Burada riskler finansal ve finansal olmayan riskler olarak iki kalemden incelenebilir.

Finansal riskler değerlendirilirken, bilanço içi ve bilanço dışı tüm risklerin dikkate alınması gerekir. IBOR hükümlerini kullanan işlemler sistemlerde kolayca tespit edilebilse de bu şekilde tüm risklerin anlaşılabilmesi de mümkündür. Örneğin, nihayete ermeyen taahhütler ve opsiyonlu faiz oranı içeren sözleşmelerin "IBOR içeren belge" olarak otomatik olarak sistemlerde tespit edilememesi ihtimal dahilindedir. Bu nedenle sözleşmelerin kapsamlı bir şekilde incelenmesi, finansal risklerin kapsamının anlaşılabilmesi için önem arz eder.

Finansal risklerin dışında, bankaların sözleşmelerindeki konuları sebebiyle kendileri için ortaya çıkabilecek etkileri dikkate alması gerekir. Örneğin herhangi bir bankanın bir sözleşmede bir portföy yöneticisi veya yediemin gibi konuları mevcutsa, yedek faizin belirlenmesiyle ilgili ek yükümlülükleri de söz konusu olabilecektir. Bunun dışında ortaya çıkabilecek dava ve uygulama risklerinin de her daim dikkate alınması gerekir.

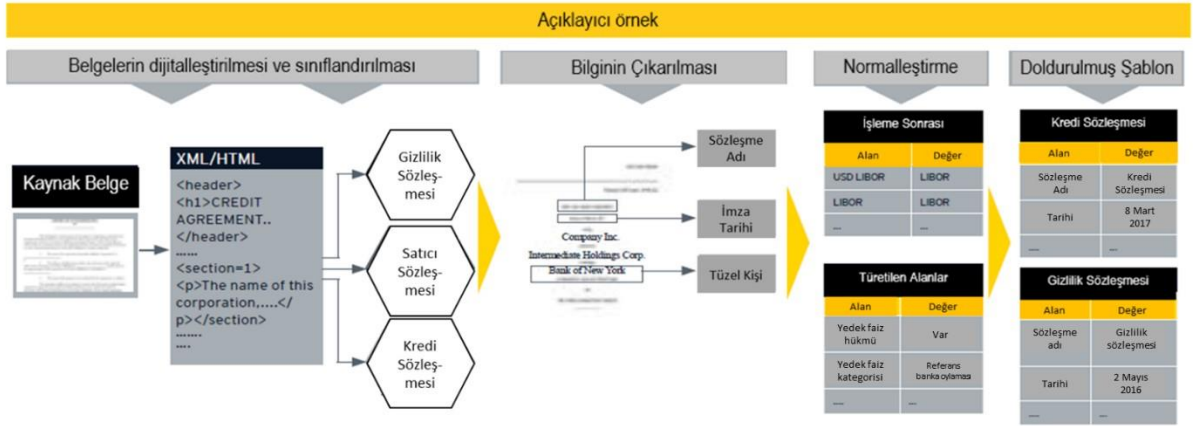
Risklerin analizi yapılırken ISDA'ya taraf olmayan müşteri segmenti de dikkate alınmalı ve türev sözleşmeler ile bağlantılı oldukları diğer sözleşme ve ürünler arasında ortaya çıkabilecek farklılıklar da gözetilmelidir.

8.7 Belge Teknolojileri İmkanlarından Yararlanmak

Bankaların geçiş projelerini sürdürürken etkilenen sözleşmeleri tespit etmesi, bu sözleşmelerde tadillerin nasıl yapılacağına dair strateji oluşturması, dokümantasyon hazırlaması ve müzakereleri yürütmesi gibi uzun sürecek çalışmaları olacaktır. Bu

süreçte bankalar, büyük hacimli sözleşmelerin otomatik olarak tespitine ve dijitalleştirilmesine, temel yapılandırılmış ve yapılandırılmamış verilerin bulunmasına ve sözleşmenin yeniden değerlendirilmesinin kısmi veya tam otomasyonuna olanak tanıyan bir dizi belge teknolojisini kullanarak hem zaman hem de kaynaktan tasarruf edebilirler. Bu noktada kullanılacak belge teknolojileri aşağıdaki adımları kapsayabilecektir:

- 1. Belgelerin yüklenmesi:** Tasnif edilmemiş metinler (ör. Sözleşmeler, e-postalar), veriler (ör. Formlar, tablolar) ve elektronik tablolar birden fazla kanaldan alınır ve araca işlenir.
- 2. Belgelerin dijitalizasyonu:** İçerisinde arama yapılamayan dosyalar (örneğin, PDF'ler, JPEG'ler) arama yapılabilir/makine tarafından okunabilir hale getirilmek üzere ön işleme ve optik karakter tanıma (OCR) tabi tutulur. Dosyaların analiz edilebilmesi için, belgelerin yapısal olarak tanımlanabilir metinler ve belge içerisindeki yerleri özellikleri dikkate alınarak dosyalar standart bir şekilde dönüştürülür.
- 3. Belgelerin tasnifi:** Belgeler, bir meta veri ve gelişmekte olan teknolojiler kombinasyonuyla sınıflandırılır veya etiketlenir.
- 4. Bilgilerin çıkarılması:** Gelişmekte olan teknolojiler kullanılarak belgelerden ham veriler çıkarılır.
- 5. Standartlaştırma:** Çıkarılan ham veriler, iş mantığına göre yapılandırılmış veri modeline standartlaştırılır.
- 6. Veri Modeli:** Standartlaştırılmış veriler, nihai yapılandırılmış veri modeliyle eşleştirilir. Örneğin, "Kredi Sözleşmesi" ifadesinin, "Sözleşme Adı" kategorisiyle eşleştirildiği anda sözleşmede "Referans Oranı Tanımı" başlığından "LIBOR" ifadesi arayan bir sistem söz konusu olabilir.

Bu şekilde oluşturulacak sistem görsel olarak aşağıdaki gibi özetlenebilir:

8.8 İletişim Stratejisi Oluşturmak

Bankaların oluşturulacak sözleşmesel yedek faiz maddesinin diline, rıza metinlerine, ürün tipine ve müşteri segmentine bağlı olarak hukuki çözüm, ürün geçişi, müşterilere ulaşım ve iletişim stratejisi oluşturması faydalı bir yaklaşım olacaktır. Yedek faizle ilgili banka içi tüm adımlar atıldığında dahi birçok sözleşmede karşılıklı müzakereler yürütülmeden ve sözleşme tadil edilmeden IBOR geçişi tamamlanamaz. Bazı müşterilerin IBOR geçiş sürecinden haberdar olmaması ve dolayısıyla müzakerelerin neden yürütüldüğüne dair bir bilgisinin olmaması mümkündür. Bu sebeple müşterilerle yürütülecek iletişim, sözleşmelerin geçişinde kritik bir önem arz etmektedir ve bu konuya belirli bir stratejiyle yaklaşmak bankalar için faydalı olacaktır. Bu iletişim stratejisi kapsamında teknik belgeler müşteri segmentlerine uygun olarak hazırlanmalı ve müşterilere aktarılan bilgilerin "yanıltıcılıktan uzak, açık ve adil" olmasına özen gösterilmelidir. Uygulanan iletişim stratejisi ile birlikte müşterilerin farkındalığını artırmak hedeflenmeli ve müşterilerin gelişmeler hakkında güncel bilgiye sahip olması amacıyla sürekliliği olan bir iletişim sistemi geliştirilmelidir.

8.9 Yeni Maddelerin Sistemik Saklanması

Hem yedek faiz protokolleriyle tadil edilen mevcut sözleşmeler hem de alternatif faiz oranlarıyla sunulacak yeni sözleşmelerin, bankalarca sistemik olarak kayıt altına alınması, alternatif faiz oranı için ileride ortaya çıkabilecek geçici ve kalıcı sona erme durumlarında hızlı aksiyon alınabilmesini sağlayacağı için, bankalar açısından faydalı olacaktır.

8.10 Etkilenen Sistemlerin Tespiti

Bankaların iç süreçlerinde ve ilgili üçüncü kişiler nezdinde etkilenen sistemler tespit edilmeli, geçiş sürecinin tamamlanması ve yedek faiz hükmünün uygulanabilir olması için operasyonel sistem güncellemeleri yapılmalıdır.

9 Ekler

9.1 Kısaltmalar

BMR	Benchmark Regulation (EU) 2016/1011'in (BMR)
FCA	Financial Conduct Authority
IBOR	Interbank Offered Rate
LIBOR	London Interbank Offered Rate

9.2 Kaynaklar

ⁱ Andreas Schrimpf, Vladyslav Sushko, "Beyond LIBOR: a primer on the new reference rates," BIS Üç Aylık Değerlendirmeleri, Mart 2019.

ⁱⁱ <https://www.fsb.org/2020/07/fsb-and-basel-committee-set-out-supervisory-recommendations-for-benchmark-transition/>

ⁱⁱⁱ <https://www.newyorkfed.org/medialibrary/Microsites/arrc/files/2018/ARRC-principles-July2018>

^{iv}

https://www.newyorkfed.org/medialibrary/Microsites/arrc/files/2019/LIBOR_Fallback_Language_Summary, ARRC daha sonradan çift taraflı ticari kredilerle ilgili örnek maddeyi güncellemiştir :

<https://www.newyorkfed.org/medialibrary/Microsites/arrc/files/2020/Updated-Final-Recommended-Bilateral-Business-Loans-Fallback-Language-August-27-2020.pdf>

^v FCA, Amerikan Doları LIBOR oranının bazı tenörleri hariç LIBOR oranlarının 31 Aralık 2021 tarihinde sona ereceğini veya gösterge mahiyetini kaybedeceğini 5 Mart 2021 tarihinde duyurmuştur: <https://www.fca.org.uk/news/press-releases/announcements-end-libor>

^{vi} <https://www.isda.org/2020/05/14/isda-publishes-report-summarizing-final-results-of-consultation-on-pre-cessation-fallbacks-for-libor/>

^{vii} Protokolün tam metni için bkz. <http://assets.isda.org/media/3062e7b4/08268161-pdf/>

^{viii} Yeni çıkarılacak LIBOR oranlı değişken oranlı senetlerde daha net yedek faiz hükümleriyle ilgili ARRC'nin tavsiyeleri, ARRC, 25 Nisan 2019

Yasal Uyarı

Resmi mercilerin yönlendirme ve talimatlarıyla oluşturulan TBB Ulusal Çalışma Grubu ("UÇG") ve alt çalışma gruplarının toplantıları sonucunda, TBB" ye ve UÇG" na danışmanlık hizmeti veren bağımsız firma tarafından, herhangi bir yönlendirme, öneri ve taahhüt içermeksizin, sadece üye bankalarımıza ve kamuoyuna, UÇG" nun konu hakkındaki faaliyetlerine ilişkin genel nitelikte bilgiler verilmesi ve bunların gerektiğinde resmi mercilerle paylaşılması amacıyla hazırlanmış olan sunumlardaki bilgi ve açıklamalar, konunun tamamını içermediği gibi, içerdikleri konularla ilgili danışmanlık veya tavsiye amacı da taşımamaktadır. Sunumlar sadece bilgilendirme amaçlı olarak yayınlanmakta olup, içeriklerine dair Birliğimizin ve danışmanlık hizmeti veren firmanın hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Birliğimizce, sunumlar içeriğindeki konulara ilişkin genel ya da özel nitelikte herhangi bir görüş beyan edilmemektedir. Sunumlarda yer alan bilgi ve açıklamalar Birliğimizin resmi görüşünü veya bu konularda alınmış ya da alınabilecek bir kararını yansıtmamaktadır. Yürürlükte olan rekabet hukuku kuralları çerçevesinde bütün teşebbüslerin ticari strateji ve kararlarını bağımsız bir şekilde belirlemeleri gerekmektedir. Sunumlarda yer alan hiçbir husus, bahse konu düzenlemelere aykırı şekilde yorumlanamaz. Birliğimizin bu metinlerde yer alan bilgileri güncelleme veya düzeltme yükümlülüğü bulunmamaktadır.